

УДК 811: 821.161.2-3'06

ПОСЛАВСЬКА Наталія – кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови, ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», вул. Шевченка, 57, Івано-Франківськ, 76018, Україна (nata.slavna@ukr.net)

ORCID: orcid.org/0000-0002-1056-96-34

DOI: <https://doi.org/10.24919/2522-4565.2021.48.19>

Бібліографічний опис статті: Пославська, Н. (2021). Вербальні маркери сугестії у сучасній українській літературній повісті-казці Ю. Винничука «Місце для дракона». *Проблеми гуманітарних наук* : збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія «Філологія», 48, 145–151. doi: <https://doi.org/10.24919/2522-4565.2021.48.19>.

ВЕРБАЛЬНІ МАРКЕРИ СУГЕСТІЇ У СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРНІЙ ПОВІСТІ-КАЗЦІ Ю. ВИННИЧУКА «МІСЦЕ ДЛЯ ДРАКОНА»

Анотація. У статті досліджено вербальні маркери сугестії у творі Ю. Винничука «Місце для дракона» відповідно до мовно-психологічного та педагогічного впливу сучасної авторської казки на шкільну молодь. Актуальність розвідки зумовлена потребою ґрунтовних лінгвістичних напрацювань про вербальну сугестію у шкільних програмових творах із літератури. Тема має важливе значення для подальшого вивчення ролі мовленнєвого впливу на формування здорової, цілісної, зрілої інтелектуально-творчої особистості та на інформаційну безпеку українського соціуму.

Вербальна сугестія як форма мовно-психологічного впливу спрямована на генерування в реципієнтові передбачуваних раціонально-ірраціональних настанов без критичного аналізу вхідної інформації за допомогою арсеналу словесних засобів. Автор вербально впливає на моделювання адресатом-читачем картини світу. Мовна сугестія містить закодовані послання, для адекватного розкодування яких потрібно володіти відповідними знаннями й досвідом. У протилежному разі хибне тлумачення непрямої номінації сугестії позбавляє адресата суб'єктності та створює ілюзію самостійного вибору, приймаючи чуже. Сугестію у художньому тексті оприявнюють насамперед через підтексти, які розкривають справжній сенс. Вербальні маркери сугестії допомагають виявити й декодувати його.

Сугестивність виявлена на кожному зі структурних рівнів повісті-казки Ю. Винничука «Місце для дракона»: лексико-семантичному (метафора, антитеза, афоризм, епітет, порівняння), морфологічному, синтаксичному, фонетичному. Найвиразніше – на лексико-семантичному, найменше – на фонетичному. Найбільший вербальний вплив на реципієнта здійснюють лексико-семантичні засоби, інші є допоміжними, вони підсилюють сугестивну функцію тропів та експресивно-емотивних слів.

У статті акцентовано на важливості нівеляції прямої номінації навіювання про непотрібність митця в тоталітарному світі та заміну її на цінність митця для себе й гуманного світу відповідно до правильного тлумачення непрямої номінації вербальної сугестії.

Ключові слова: вербальна сугестія, маркери сугестії, мовно-психологічний вплив, Ю. Винничук, повість-казка «Місце для дракона».

POSLAVSKA Nataliia – Candidate of Philological Sciences, Associate Professor at the Department of Ukrainian Language, Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, 57, Shevchenko str., Ivano-Frankivsk, 76018, Ukraine (nata.slavna@ukr.net)

ORCID: orcid.org/0000-0002-1056-96-34

DOI: <https://doi.org/10.24919/2522-4565.2021.48.19>

To cite this article: Poslavska, N. (2021). Verbalni markery suhestii u suchasni ukrainskii literaturnii povisti-kaztsi Yu. Vynnychuka «Mistse dlia drakona» [Verbal markers of suggestion in modern Ukrainian fairy

tale "The place for the dragon" by Yu. Vynnychuk]. *Problemy humanitarnykh nauk: zbirnyk naukovykh prats Drohobyt'skoho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka. Seriiia «Filolohiia» – Problems of Humanities. "Philology" Series: a collection of scientific articles of the Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, 48, 145–151. doi: <https://doi.org/10.24919/2522-4565.2021.48.19> [in Ukrainian].*

VERBAL MARKERS OF SUGGESTION IN MODERN UKRAINIAN FAIRY TALE «THE PLACE FOR THE DRAGON» BY YU. VYNNYCHUK

Summary. *In the article verbal markers of suggestion in fairy tale «The Place for the Dragon» by Yu. Vynnychuk are described, according to linguistic, psychological and pedagogical influence of modern fairy tales on school-age youths. The actuality of the research is due to the necessity of thorough linguistic developments with verbal suggestion in the literature curriculum. The topic is important for further study of the role of speech influence in the formation of a healthy, cohesive, mature, intellectual and creative personality; in the information security of Ukrainian society.*

Verbal suggestion is the form of linguistic and psychological influence that focuses on generating in the recipient of the expected rational and irrational behavior without critical analysis of input information using a range of verbal means. The author verbally has the impact on the modeling of the picture of the world by the addressee-reader. Language suggestion contains coded messages, for the adequate decoding of which you need to have relevant knowledge and experience. Otherwise, misinterpretation of the indirect nomination of suggestion deprives the addressee of subjectivity and creates the illusion of independent choice, accepting others. Suggestion in a literary text is manifested via subtexts that reveal the true meaning. Verbal markers of suggestion help detect and decode it.

Suggestiveness is revealed at each of the structural levels of Yu. Vynnychuk's fairy tale «The Place for the Dragon»: lexical-semantic (metaphor, antithesis, aphorism, epithet, comparison), morphological, syntactic, phonetic. It is vividly detected at the lexical-semantic level and least often – at the phonetic. The greatest verbal impact on the recipient is provided by lexical-semantic means, others are auxiliary, they reinforce the suggestive role of tropes and expressive-emotional words.

The article emphasizes the importance of neutralizing the direct nomination of the suggestion of the writer's uselessness in the totalitarian world and replacing it with the value of the writer for himself and the humane world in accordance with the correct interpretation of the indirect nomination of verbal suggestion.

Key words: *verbal suggestion, markers of suggestion, linguistic and psychological influence, Yu. Vynnychuk, fairy tale «The Place for the Dragon».*

Актуальність проблеми. Сучасна наука на міждисциплінарному рівні досліджує вербальний вплив на свідомість, діяльність людини та суспільства. Зумисна цілеспрямована мовленнєва дія адресанта на колективного адресата за умов сучасного якісного прогресу психологічних та технологічних досягнень актуалізує навіть питання про інформаційну безпеку держав та окремих громадян – на рівні з територіальною безпекою. Це насамперед питання про право жити, захищати життя / заборону жити («ви не гідні жити», «життя без сенсу»; «інші визначають, маєш ти право жити чи ні», «митець не потрібний суспільству» тощо), право бути вільними творцями власного життя чи пасивним інструментом виконання чужої волі. Результатом реалізації свідомих системних вербальних сугестій у глобальному масштабі є питання буття чи небуття людини, роду, нації взагалі.

Художні тексти у шкільних підручниках здійснюють суттєвий сугестивний вплив на дітей і молодь. Завдання такого вербального впливу – сприяти здоровому формуванню національної, культурної ідентичності людини й суспільства.

Проблему вербальної сугестії досліджують у психолінгвістиці, філософії мови, соціальній психології, нейролінгвістиці, лінгвістичній прагматиці, сугестивній лінгвістиці тощо для встановлення сутності явища, виявлення можливих небезпек та відповідних шляхів нейтралізації, використання позитивного потенціалу на благо людини і спільноти. Актуальність цього дослідження зумовлена потребою вивчення вербальної сугестії в мовно-психолого-педагогічному дискурсі.

Мовленнєвий вплив як явище систематизовано досліджують із другої чверті XIX ст. (Ковалевська, 2014, с. 111). Початок

відповідних українських досліджень закладає І. Франко («Із секретів поетичної творчості»), розвивають О. Забужко, А. Макаров, Е. Соловей, Ю. Тимошенко, Я. Цимбал та ін. З-поміж зарубіжних дослідників у контексті нашої теми виокремимо таких, як Л. Гінзбург, М. Дессуар, Я. Славинський, І. Черепанова, І. Шпаковський, Л. Ягустін.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасній українській лінгвістиці дослідження вербального впливу, мовної сугестії починає активно розвиватися з початку ХХІ ст. Основна увага більшості таких розвідок зосереджена у сфері політики, реклами, журналістики, соціальної психології (наприклад, праці О. Климентової, Н. Кутузи, В. Різуна, Н. Слухай, С. Форманової та ін.). Вербальну сугестію крізь призму лінгвістики досліджували такі українські вчені, як Ф. Бацевич («Нариси з лінгвістичної прагматики», 2010 р.), І. Гарбар («Вербальні маркери сугестії в сучасному американському юридичному трилері», 2019 р.), К. Кіреєнко («Мовна сугестія як об'єкт лінгвістичного дослідження», 2018 р.), Т. Ковалевська («Актуальні напрями дослідження вербального впливу», 2014 р.). Аналіз творчого доробку Ю. Винничука здійснили І. Андрусак, І. Любенець, В. Потуремець, Р. Харчук та ін.

Мета, основні завдання дослідження. У статті ставимо за мету проаналізувати вербальні маркери сугестії в повісті-казці Ю. Винничука «Місце для дракона» для виявлення можливих мовно-психологічно-педагогічних тлумачень і впливів на шкільну молодь. Для досягнення поставленої мети потрібно було розв'язати такі завдання: 1) з'ясувати специфіку понять «сугестія», «вербальна сугестія», «вербальний маркер сугестії», зокрема відповідно до матеріалу дослідження; 2) встановити мовно-світоглядні інтенції автора в контексті вербальних маркерів сугестії; 3) описати мовні індикатори впливу на лексико-семантичному, морфологічному, синтаксичному та фонетичному рівнях у досліджуваному тексті.

Виклад основного матеріалу дослідження. Насамперед визначимо поняття «вербальна сугестія», «вербальний маркер сугестії». *Вербальна сугестія* – це форма мовно-психологічного впливу на адресата, спрямована на його психіку для формування від-

повідних емоцій, почуттів, думок, ідей, дій, образів, настанов без критичного аналізу вхідної інформації за допомогою арсеналу словесних засобів. Прихований характер сугестії створює в її адресата ілюзію самостійного вибору. Сугестивні віяння властиві поезії та прозі (особливо в катарсисі драматургії). *Вербальний маркер сугестії* – це виокремлення словесних елементів, спрямованих на зміну світоглядних настанов у результаті сугестії.

За допомогою мови автор впливає на моделювання читачем картини світу. У такому контексті мова постає універсальною сугестивною системою (Кіреєнко, 2018, с. 194). Сугестія як спосіб мовно-психологічного впливу опирається насамперед на сенсові натяки, підтексти, другий і третій плани зображення, звернені здебільшого до підсвідомості для некритичного, емоційного декодування інформації читачем (Ковалевська, 2014, с. 115). Навіювані (а не прямо виражені) творчо-світоглядні настрої відображають внутрішню сутність художнього тексту.

Літературний твір, особливо казка, здійснює емоційно-архетипічний вплив на підсвідомість читача. Сугестія опирається на контраст, дисонанс. Тоді свідомість читача шляхом вирішення суперечностей тлумачить і усвідомлює не тільки «поверхневий», а й внутрішній текст, неусвідомлюваний, виражений символами. Перенесення читача в нереальний, ілюзорний світ, ототожнення зі вподобаними героями твору збагачує життєвий досвід адресата. Вербальна сугестія діє у духовній сфері, у внутрішніх конфліктах морально-психологічного характеру.

Мова, література, автор, текст відображають дух, світогляд певного часу, даючи зразки моделей відповідей на ключові екзистенційні питання: «Ким є людина?» (я є/ я не є, ніхто), «Що є світ?» (який він: безпечний чи небезпечний, ворожий чи сприятливий?), «Яке місце людини у цьому світі?» (егоцентричне / «мізерний гвинтик» у доміантній системі) / людина або важливий елемент соціального цілого). Власне місце, призначення у світі, життя і смерть – це базові питання для молоді, від вирішення яких залежить майбутнє молодої людини, роду, нації. Мовні засоби у художньому тексті є одним із джерел передачі досвіду важливих життєвих програм на благо

теперішнього й майбутнього. Здавна казка сприяла формуванню колективної мудрості, досвіду для творення якісних життєвих моделей та передавання наступним поколінням. Унаслідок психотравм екзогенного й ендогенного характеру здорові елементи суб'єктності людини, світу, їхньої нормальної взаємодії замінюють травмовані.

Для відповідного розуміння казки «Місце для дракона» звернімося до загальних рис творчого становлення його автора. Літературне покоління часів відновлення вільної української держави в 90-х роках ХХ ст. виявляє власну посттоталітарну, постколоніальну реакцію. У творах письменників цього періоду є метафори мистецького застою часів тоталітаризму з його імітацією творчого процесу, намаганням влади тотально контролювати, диктувати, «наглядати і карати» (за М. Фуко), загнати волю, творчість у внутрішню міграцію. Мистецька доля Ю. Винничука відображає тогочасні політичні реалії. Так, деякі оповідання збірки «Ги-ги-и» написані в 70-і й на початку 90-х рр., більшість – у 80-ті рр. ХХ ст., опубліковані в збірці аж 2007 р. Розвал СРСР сприяв відновленню живого українського літературного процесу, представники якого по-різному описали цей духовний стрес, «що припав на їхню молодість і тим самим окреслив духовний зміст покоління» («Сучасна українська література», 2010, с. 434). Юрій Винничук легко працює з сенсовими натяками, його називають батьком «чорного» гумору в українській літературі. Серед творів Ю. Винничука для дітей – повість-казка «Місце для дракона» (1990) та низка казок: «Цукровий півник», «Метелик вивчає життя», казки про друзів Чеберяйчиків та інші.

Назва повісті-казки Ю. Винничука «Місце для дракона» виражає мовно-світоглядне посилення екзистенційного характеру. Сугестія особливо дієва як сукупність засобів, прийомів спрямованого впливу на особистість, яка ще не усвідомила себе готовою до певного сприйняття, вирішення, дії, зокрема на підлітків. Ця літературна казка у скороченому вигляді є в підручнику для 8-го класу українських шкіл.

Одна з центральних проблем твору «Місце для дракона» – «немає місця митцю у цьому несправедливому світі» – постає наслідком психотравми часу поневолення України

в СРСР і рішенням, прийнятим у часі знищення української еліти тоталітарним режимом. Водночас воно є небезпечним і деструктивним як для людини, так і для суспільства в умовах розбудови власної вільної держави. У здоровому соціальному тілі митці мають бути, у них важлива роль: провідники духу, гідності, правди, справедливості, волі, творчості – того, що додає сенсу, цінності життю, віри в добре майбутнє, сили жити. М. Сервантес створив образ Дон Кіхота, щоб висміяти віджиле: боротьбу з ілюзорними вітряками, закоханість у фантазійну даму серця, суб'єктивний героїзм і захист «страждених», про який ніхто не просив – і дати відійти зайвому, безглуздому в небуття. На паралелі Ю. Винничук гірко іронізує про те, що кожному – навіть дитині – треба власного дракона, вбивство якого «очистить» від зла й гріха людину.

Відповідно до міркувань І. Ю. Грабар (2019), вербальні маркери сугестії прямої номінації репрезентують літературних героїв, явища в їхньому прямому значенні. Вербальні індикатори непрямой номінації передбачають ті вербальні засоби (метафори, парафрази, евфемізми, порівняння, епітети), що у своїх перенесених значеннях визначають диференційні ознаки денотата, який уже має свою назву (с. 277). Ці маркери дають змогу виявити сугестивну дію літературної казки у процесі читання й у майбутньому. Перенісши позицію дослідниці І. Грабар у мовознавчу сферу, зазначимо, що концентрація в одному фрагменті тексту різнорівневих вербальних маркерів сугестії створює потужний вплив на читача.

Вербальні маркери сугестії в сучасній літературній повісті-казці Ю. Винничука «Місце для дракона» виявлено на базі основних структурних рівнів мови: 1 – лексико-семантичного (основного); 2 – морфологічного; 3 – синтаксичного; 4 – фонетичного.

1. *Лексико-семантичний рівень* – дослідження значень слів, їхніх складових частин, словосполук і фразеологізмів. Наприклад, навмисний вибір чи уникання слова. Сюди ж доєднаємо стилістичні засоби, які виражають емоційну, експресивно-оцінювальну та функціонально-стильову інформацію, здійснюють сугестивний вплив одразу та мають тривалу дію (запам'ятовуються, формують зміни

настанов у майбутньому). Засобами є метафора, епітет, антитеза, мовна гра, порівняння, гіпербола та ін.

1.1., 1.2. Метафора й антитеза – казка базується на взаємодії з пластами несвідомого, підсвідомого (психологічні дослідження З. Фрейда, К. Г. Юнга). Метафора сприяє такій взаємодії, як художній засіб перенесення ознак одного предмета, явища на інший на основі схожості, аналогії. «Місце для дракона» починається описом місця події – князівства Люботина – як сонного царства, завершується метафорою смерті князя між двома могилами дракона й Пустельника (символізм трійці). Повість-казка поєднує реальність і мітологію: муха дзижчала у вікні, «вуличкою пленталася баба Дрімота і мак розсипала – куди мак сипне, там усе й засне», по нивах блукала Полудниця, яка за порушення заборони дожинати в полудень позбавляла життя (Винничук, 2020, с. 8). Цей реально-міфічний сон охопив і люботинського князя, зануреного в сні, «наче у мутну, теплу воду», і все князівство. Снилось князю життя, повне звитяги і звершень. «Полудень став Богом», якому молилися як образу спокою і затишку. Нудьга «роз'їдала душі люботинців» та викликала лінь та розмореність (Винничук, 2020, с. 9).

Така метафорична трансформація від сну до смерті проявляє стан недіяння, втрати можливості жити повноцінним життям у цьому світі: «Коли народ засне, то спить так міцно, аж поки не почує на своїй горлянці ножа убивці...» (Винничук, 2020, с. 49). Цим ножем має стати дракон, на якого можна списати всі лиха.

Цікаво, що яскравою антитезою цієї сонній державній бездіяльності, точковій емоційній псевдоактивності є активність таємного радника (1.6 – у шинку, де перевіряють політкоректність Шамуеля й розвішують плакати з «кровожерним триголовим драконом»), що особливо цинічно й жорстоко проступає в діалозі з драконом перед вбивством останнього. Радник ледь не «лізе в душу», дає вказівки щодо регламенту й того, як і кому має себе дати вбити дракон. У разі непокори загрожує знищити рукописи Григорія, за згоду – зберегти як безіменний спадок поета (Винничук, 2020, с. 80). У підручнику ці елементи не представлені, що нівелює приховану сугестію на здоровий спротив і право жити власним життям.

Основні персонажі повісті-казки теж метафоричні: дракон Грицько, князь, пустельник, воєвода пан Антось, таємний радник, князівна Настасія (Настуня), лицар пан Лаврін, джура, інші лицарі. Показова наявність чи відсутність власного імені вказує на повагу чи зневагу авторської позиції щодо персонажа й теж є сугестивним чинником.

Метафора «князівна (жінка) – нагорода за перемогу над змієм». Прекрасна князівна Настасія мала одружитися, щоб з'явився спадкоємець, без якого, на думку князя, розпадеться держава як здобуток його прашурів. Це для князя зло й прірва. Вербальні маркери сугестії прямої номінації: одруження потрібне тільки для продовження роду й примноження здобутків предків. Любов не важлива. Її наречений «мусив бути героєм», що перемагає зло. Маркерами зла є розбійники, чаклуни, людожери, багатоголові дракони, війни.

Гранично широкий конфлікт метафор – це протиставлення добра і зла, віри і псевдовіри, любові і страху, життя і смерті. Метафори «дракон-зло», «дракон-вбивця» наводять на нелогічний висновок: «перемогти зло – це вбити дракона». Грицько шукає відповіді у пустельника щодо Бога як джерела добра і справедливості: – Повинна ж бути якась справедливість. А Бог? – Не тобі до Бога взивати, бо ти посланий не для добра, – каже пустельник. – То і Господь зло чинить? – Якщо зла не буде, звідки добро пізнаєш? ... – Який Бог, така й правда (Винничук, 2020, с. 15–16). Дракон показує абсурдність такого тлумачення Бога, себе: «Я – диявол? Яке безглуздя» (Винничук, 2020, с. 17).

Вербальна сугестія в прямій номінації має фатальний характер: «Мусиш згинути» (Винничук, 2020, с. 14) «Чи робиш зло, чи ні – ніхто й не питає», «Такий звичай. Якщо захочуть тебе вбити, то й з-під землі вигребуть. Ти – дракон. Цього досить» (Винничук, 2020, с. 14). Спочатку Грицько має здорову опірність: «Я не хочу гинути, ще й не нажившись. І нікому ніколи зла не вчиню» (Винничук, 2020, с. 14). Наприкінці, зломлений смертю пустельника й зрадою князя, тиском оточення, соціальних очікувань, він, на жаль, приймає вірусну програму на самознищення за власну, стає жертвою негативної сугестії.

Юний дракон Грицько – щирий, справжній і творчий. Є досить аналогій, щоб 8-клас-

ники асоціювали себе з ним. Метафору «дракон як зло» автор висміює й нівелює, подаючи натомість метафору «дракон як поет, Божа сутність». Відсутність розуміння сенсових підтекстів, непрямой номінації вербальної сугестії наводить на пряму номінацію «загинь в ім'я псевдопатріотизму». Занурення в глибину змісту, непряма номінація сугестії дає іронічне заперечення цієї програми на смерть і спрямовує на продовження, творчість, правду, силу відкинути чужі вбивчі сугестії, обрати життя. Перед смертю пустельник молить дракона тікати від підступного світу, показує марність жертви й важливість творчості Грицька: «Я хочу, щоб ти жив! Я хочу, щоб ти був! ...ти ще мусиш... жити... наперекір усім князям...» (Винничук, 2020, с. 50).

1.3. Афоризми, фразеологізми – вирази, які легше сприймаються на віру. Їхня образність чинить значний сугестивний вплив. Підтвердження законності догм у повісті-казці, джерело якої – невідомий давній легітиматор «дракон – зло, вбити його – знищити зло» постає як перекладання відповідальності на когось: «Від долі не втечеш», «Усе в природі має своє призначення, і горе тому, хто піде проти цього» (Винничук, 2020, с. 14). «Хто примножує знання, примножує печаль» (Винничук, 2020, с. 13). Казка рясніє фразеологізмами: «свиню підсунули», «пес з ними», «курам на сміх», «тобі пальця в пилочок не клади» (Винничук, 2020, с. 15).

1.4 Епітети, порівняння – характеризують дракона: «був, наче мала дитина», дракон порівнює себе в поезії з метеликом, пише про «спів квітами». «Замість того, щоб втовкмачити в його *дурну* голову, що ні дракон, ні жодне інше чудовисько *добрим* бути не може, ви книги підсовуєте?» (Винничук, 2020, с. 35). У розпачі від скоєного вбивства князь приходить до могил дракона та пустельника, наче чує вірш дракона про журбу як про високу осіку на чорнім полі крику. Озеро «пінилося, наче відьомське вариво» і гнало потоки «здиравілої води» (Винничук, 2020, с. 93). Такі порівняння загострюють смуток і трагічність навіювання на самопожертву дракона.

2. *Морфологічний рівень* – вербальні маркери сугестії у цій повісті-казці найчастіше представлені іменниками і дієсловами. Наприклад: «у книгах святих пишуть,

що дракони *мають нести смерть і руїни*», «*вільнодумство, еретизм, не потерплю*» (Винничук, 2020, с. 42). Виразне застосування займенників для посилення дії соціальної сугестії, як-от: «*Ви* що – проти традицій?» (Винничук, 2020, с. 41). Використано абстрактні загальні іменники, які апелюють до таких понять, як правда, патріотизм, обов'язок, традиція, глузд тощо.

Просування сугестивної прямої псевдоідеї «вбити дракона – врятувати князівство (себе)» словами князя має таку об'єктивацію: «я нікому не хочу зла. Але дракон *має бути вбитий*... так було і так буде» (Винничук, 2020, с. 36); «Я великий прихильник традицій. Як діди заповіли нам, так воно й *бути має*» (Винничук, 2020, с. 40). Водночас звертається до вищих сил: «*Пресвята Діво Маріє, дай мені все це перенести*» (князь про доброго дракона) (Винничук, 2020, с. 35).

Для посилення емоційної напруги використано архаїчні слова, авторські неологізми, наприклад: «Вороняче гніздо *одірвалося* й покотилося до князя» (Винничук, 2020, с. 93), «каміння котилося згори, з *вилясками шубовськало* у воду, *розциркуючи бризки*» (Винничук, 2020, с. 94).

3. *Синтаксичний рівень* – утворено переважно на основі розповідних, питальних, спонукальних речень. Більший сугестивний вплив мають прості речення: «Де герої?» (Винничук, 2020, с. 10), «Літати вам суворо забороняється», «Не хвилюйте народ, так би мовити...» (Винничук, 2020, с. 74), «Герой [убивця дракона] мусить буди свій» (Винничук, 2020, с. 74), «Мусиш стати до бою» (Винничук, 2020, с. 15). Складні речення створюють додатковий сугестивний тягар. Наприклад, «Мусите відчувати усю відповідальність, яка лягає на ваші плечі» (Винничук, 2020, с. 74).

4. *Фонетичний рівень* – акцентування на звуках, гра звуків як прояв емоційно важливого: «він почав штурхати дракона під бік, дракон урешті здався і... заревів: – ГХААА-ГХРРР!!!» Пустельник і князь попадали на землю», дракон почувався винуватим (Винничук, 2020, с. 46) «Хо-ло-дно! І ніхто мене не зігріє» (акцент на гнітючому стані, виокремлене слово «дно») (Винничук, 2020, с. 93), «Ой мамеле-тателе» (Винничук, 2020, с. 19). Сприйняття фонетичного рівня сугестії від-

бувається насамперед у процесі відтворення звуків читачем у процесі читання.

Висновки. Отже, у сучасній літературній повісті-казці Ю. Винничука «Місце для дракона» вербальну сугестію як мовно-психологічно-педагогічний вплив автора на читача простежуємо на всіх мовних рівнях: фонетичному, морфологічному, лексико-семантичному та синтаксичному. Найвиразніше маркери цієї сугестії проступають на лексико-семантичному рівні, найменше – на фонетичному. Найбільший сугестивний вплив на читача здійснюють лексико-семантичні засоби, інші є допоміжними, вони підсилюють сугестивну функцію тропів та експресивно-емотивних слів.

Сугестія у художньому тексті актуалізована насамперед через підтексти, які роз-

кривають справжній сенс. При прямій номінації сугестії цієї повісті-казки центральною проблемою постає відсутність місця для митця у недосконалому світі. Це твердження істинне для тоталітарної системи СРСР, іронічно зображеної у творі «Місце для дракона». З урахуванням особливостей непрямої номінації вербальної сугестії націленість на смерть дракона-митця трансформується в застереження від хибного вибору (князя, пустельника, дракона, люботинців та ін.) для спрямування в життя, творчість, правду, вільний усвідомлений вибір митця, влади, людини загалом. Розкодування маркерів мовної сугестії у художньому тексті потребує відповідних знань та досвіду, насамперед мовно-психологічних та педагогічних.

ЛІТЕРАТУРА

Винничук Ю. Місце для дракона. Чернівці, 2020. 96 с.

Гарбар І. О. Вербальні маркери сугестії в сучасному американському юридичному трилері : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Київ ; Запоріжжя. 2019. 346 с.

Кіреєнко К. В. Мовна сугестія як об'єкт лінгвістичного дослідження. *Вісник Луганського університету ім. Тараса Шевченка*. 2018. № 2. С. 194–203.

Ковалевська Т. Ю. Актуальні напрями дослідження вербального впливу. *Одеський лінгвістичний вісник*. 2014. Вип. 3. С. 110–117.

Сучасна українська література кінця ХХ ст. – початку ХХІ ст. : для ст. шк. віку / упоряд. текстів, передм., навч.-метод. матеріали І. Андрусяка. Київ, 2010. 464 с.

REFERENCES

Andrusjak, I. (Eds.). (2010). *Suchasna ukrajinsjka literatura kincja XX st. – pochatku XXI st. : dlja starshogho shkilnogho viku [Contemporary Ukrainian literature of the late twentieth century – the beginning of the XXI century : for senior school age]*. Kyiv : Nacionaljnyj knyzhkovyj proekt [in Ukrainian].

Vynnychuk, Yu. (2020). *Misce dlja drakona [The Place for the Dragon]*. Chernivci : Knyghy-XXI [in Ukrainian].

Harbar, I. O. (2019). Verbaljni markery sughestiji v suchasnomu amerykansjkomu jurydychnomu tryleri [Verbal markers of suggestion in the modern American legal thriller]. *Candidate's thesis*. Kyjiv ; Zaporizhzhja : ZNU [in Ukrainian].

Kirejenko, K. V. (2018). Movna sughestija jak ob'jekt lindhvistychnogho doslidzhennja [Linguistic suggestion as an object of linguistic research]. *Visnyk Lughansjkogho universytetu im. Tarasa Shevchenka – Bulletin of the Taras Shevchenko University of Luhansk*, 2, 194–203 [in Ukrainian].

Kovalevsjka, T.Yu. (2014). Aktualjni naprjamy doslidzhennja verbaljnogho vplyvu [Current directions of research of verbal influence]. *Odesjkyj lindhvistychnyj visnyk – Odessa Linguistic Bulletin*, 3, 110–117 [in Ukrainian].